

UNESCO programma PASAULES ATMIŅA

STARPTAUTISKAIS REĢISTRS

1995. gadā tika izveidots UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskais reģistrs. Tajā tiek iekļautas visai pasaulei nozīmīgas dokumentārās liecības. Šobrīd reģistrā iekļautas 429 nominācijas, no kurām 3 pārstāv Latviju.

DAINU SKAPIS UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā tika iekļauts 2001. gadā. Tas ir latviešu tautasdziesmu krājuma „Latvju dainas” redaktora Krišjāņa Barona (1835–1923) sakārtotais manuskriptu kopums viņa paša projektētā skapī, kas apvieno tautasdziesmu un citu folkloras materiālu pierakstus. Dainu skapī atrodas 268 815 lapiņas, uz katras no tām pierakstīts no četrām līdz astoņām tautasdziesmas rindām, kā arī citi teksti (mīklas, sakāmvārdi u.c.).

Glabātājs – Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuve.

BALTIJAS CEĻŠ – cilvēku ķēde trīs valstu vienotiem centieniem pēc brīvības ir Baltijas valstu kopīgā nominācija, kas UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā tika iekļauta 2009. gadā. Baltijas ceļš bija unikāla, mierīga masu protesta akcija, kas notika 1989. gada 23. augustā, kad aptuveni divi miljoni cilvēku sadevās rokās, lai veidotu 600 km garu cilvēku ķēdi caur trim Baltijas valstīm, vienojot Igauniju, Latviju un Lietuvu centienos pēc brīvības. Baltijas ceļa dokumentāro mantojumu veido nozīmīgs dokumentu arhīvs, kas ir saistīts ar šo vēsturisko notikumu.

Glabātājs Latvijā – Latvijas Nacionālais vēstures muzejs.

Vizuālais materiāls: D. Grodzs, Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Tautas frontes muzeja nodaļa, Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka, Latvijas Kara muzejs, Latvijas Nacionālā bibliotēka, Enerģētikas muzejs, Rakstniecības un mūzikas muzejs, Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, Madonas Novadpētniecības un mākslas muzejs, Tukuma muzejs.

UNESCO 1992. gadā izveidoja programmu „Pasaules atmiņa”, kuras mērķis ir apzināt un saglabāt cilvēces atmiņu, kas fiksēta gravējumos, zīmējumos, grāmatās, dokumentos, vēstulēs, video un audio ierakstos vai jebkādā citā informācijas nesējā, atspoguļojot kādu pasaulei nozīmīgu vēstures notikumu vai pavērsienu.

ĻUBĻINAS ŪNIJAS NOSLĒGŠANAS AKTA DOKUMENTS

tika iekļauts UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā kā Polijas, Lietuvas, Ukrainas, Baltkrievijas un Latvijas kopīga mantojuma vērtība 2017. gadā. Ūnija starp Polijas karalisti un Lietuvas lielkunigaitiju tika noslēgta 1569. gadā, savienojot abas Polijas–Lietuvas valsti jeb Žečpospolitā. To var uzskatīt par nozīmīgu parādību Eiropas demokrātisko principu un vienotības ideju attīstībā. Ūnijas noslēgšana ir nozīmīgs notikums arī Latvijas vēsturē, jo tajā ietilpa mūsdienu Latvijas teritorija, iezīmējot turpmāko Latvijas kultūrvēsturisko teritoriju atšķirīgo attīstības gaitu.

Glabātājs – Polijas Valsts arhīvs.

LATVIJAS NACIONĀLAIS REĢISTRS

UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālais reģistrs tika izveidots 2009. gadā ar mērķi apzināt Latvijas vēsturei nozīmīgu dokumentāro mantojumu un veicināt tā saglabāšanu, pieejamību, pētniecību un atpazīstamību. Latvijas nacionālajā reģistrā iekļautas 8 nominācijas:

E. KRAUCA FOTONEGATĪVU UZ STIKLA PAMATNES KOLEKCIJA – Ķeguma spēkstacijas celtniecības gaita 1936–1940

tika iekļauta 2009. gadā. Latvijas skaņu kinohroniku aizsācēja, kinooperatora un fotogrāfa Eduarda Krauca (1898–1977) stikla plašu fotonegatīvu kolekcija ietver 1736 stikla plašu fotonegatīvus par Ķeguma spēkstacijas celtniecību. Kolekcija ataino Ziemeļeiropā un Baltijas reģionā unikālas inženiertehniskās būves – Ķeguma spēkstacijas – celtniecības gaitu, un tā ir līdz šim Eiropā vienīgā zināmā kāda būvobjekta tik vērienīga fotodokumentācija.

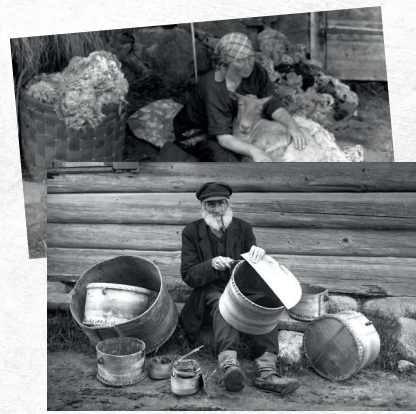
Glabātājs – Latvenergo koncerna Enerģētikas muzejs.

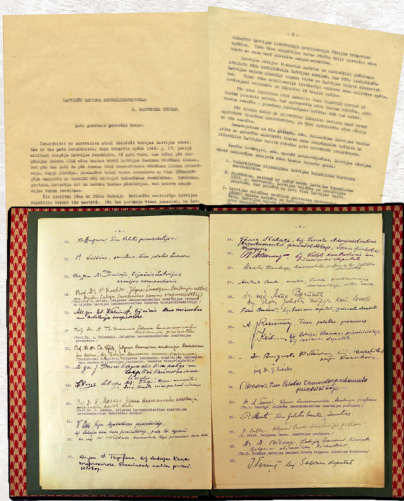
RAIŅA UN ASPAZIJAS SARAKSTE 1894-1929 tika iekļauta 2009. gadā. Tā aptver 35 gadus abu dzejnieku radošajā mūžā, un to veido 2499 vēstules latviešu, krievu un vācu valodā: 1154 Aspazijas vēstules Rainim un 1345 Raiņa vēstules Aspazijai. Šī divu pasaules mēroga radošu personību sarakste atspoguļo dzejnieku lomu un vietu nacionālās kultūras procesu eiropeizēšanā, valstiskuma idejas izlološanā un neatkarīgas Latvijas valsts tapšanā.

Glabātājs - Memoriālo muzeju apvienība, Rakstniecības un mūzikas muzejs.

TRADICIONĀLO PRASMJU UN DŽĪVESVEIDA DOKUMENTĒŠANA PIEMINEKĻU VALDES 1924.-1931. GADA EKSPEDIČIJU FOTONEGATĪVOS tika iekļauta 2013. gadā. To veido Pieminekļu valdes ekspedīciju laikā uzņemti 802 fotonegatīvi uz stikla plašu pamatnes. Tas ir vienīgais autentiskais un unikālais liecību kopums, kas atspoguļo mērķtiecīgi un objektīvi veidotu vizuālu dokumentāciju par tradicionālo dzīvesveidu katrā Latvijas reģionā - lauku un mājas darbus, sadzīves ainas, amatus 20. gs. 20. gados, atainojot mūsdienās jau zudušo kultūrvēsturisko ainavu.

Glabātājs - Latvijas Nacionālais vēstures muzejs.

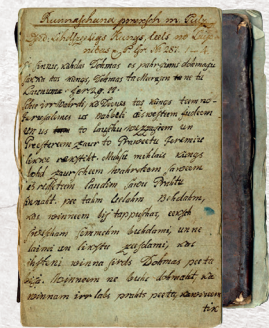

LATVIJAS CENTRĀLĀS PADOMES MEMORANDS. RĪGA, 1944. GADA 17. MARTS tika iekļauts 2009. gadā. Memorandu parakstīja 188 Latvijas politiskie un kultūras darbinieki, deklarējot tautas gribu - nekavējoties atjaunot Latvijas Republikas faktisko suverenitāti un izveidot Latvijas valdību, neskatoties uz divu okupācijas režīmu - Padomju Savienības un nacistiskās Vācijas - centieniem to iznīcināt. 1943. gada nacistiskās okupācijas laikā izveidotā Latvijas Centrālā Padome apvienoja lielāko pirmskara Latvijas Republikas politisko partiju pārstāvjus ar profesoru Konstantīnu Čaksti vadībā.

Glabātājs - Latvijas Kara muzejs.

JOHANA KRISTOFA BROCES ANTIKVĀRĀ KOLEKCIJA PAR LIVONIJU (LATVIJU UN IGAUNIJU) NO 13. LĪDZ 19. GADSIMTAM tika iekļauta 2017. gadā. Kolekciju veido viņa vāktie un sistematizētie materiāli 104 sējumos - zīmējumi un to komentāri, rokraksti un noraksti, personu reģistri, topogrāfiskās kartes, gravīras, iespieddarbi, vietu un objektu apraksti par Latvijas un Livonijas vēsturi. Daudzi kolekcijas materiāli ir vienīgās liecības pasaulē un vienīgie ticamie avoti vēlāk zudušo vēstures avotu izpētē.

Glabātājs - Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka.

HERNHŪTIEŠU ROKRAKSTU KOLEKCIJA, 18. LĪDZ 19. GADSIMTS tika iekļauta 2017. gadā. Tā ietver unikālu tekstu kopumu latviešu valodā, kas tapis laikposmā no 1758. līdz 1892. gadam Vidzemē. Kolekcijā ir 425 dažādi gan latviešu izcelsmes brāļu, gan vācbraļu ar roku rakstīti dokumenti latviešu valodā, kuri spilgti apliecina reliģiskās dzīves atmodas un atjaunotnes kustību un ar to saistīto latviešu nacionālās identitātes veidošanās procesu 18.-19. gadsimtā.

Glabātājs - Latvijas Nacionālā bibliotēka.

SIBĪRIJĀ RAKSTĪTAS VĒSTULES UZ BĒRZA TĀSS tika iekļautas 2009. gadā. Nomināciju veido 45 vēstules, kuras tapušas ieslodzījuma un nometinājuma vietās laikā no 1941. līdz 1965. gadam. Tās rakstījuši un saviem tuviniekiem vai draugiem sūtījuši represētie Latvijas iedzīvotāji. Katra vēstule ir ne tikai simbolisks represēto cilvēku dzīvesstāstu dokumentējums, bet arī viņu pašcieņas un Latvijas mīlestības apliecinājums.

Glabātāji - Aizkraukles Vēstures un mākslas muzejs, Tukuma muzejs, Daugavas muzejs, Jēkabpils Vēstures muzejs, Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, Latvijas Okupācijas muzejs, Madonas Novadpētniecības un mākslas muzejs, Rakstniecības un mūzikas muzejs, Talsu novada muzejs.

LATVIEŠU FOLKLORAS KRĀTUVES FONOGRĀFA VALČU KOLEKCIJA tika iekļauta 2017. gadā. Tā ir autentisku audioierakstu krājums - šie fonogrāfa vaska cilindri ir senākie tradicionālās mūzikas ieskaņojumi no visas Latvijas. Ieskaņojumus papildina dziesmu pilnie teksti un nošu transkripcijas. Valcēs ir ieskaņota galvenokārt vokālā mūzika - gan senas tautasdziesmas, gan ziņģes. Šobrīd krātuvē glabājas 180 valces ar 1068 tautas melodiju ieskaņojumiem un nošu transkripcijām.

Glabātājs - Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuve.

